

Hjemmestyrekommissionens arbejde, ligeværdigt samarbejde og neutralt formandsskab

af professor, dr. jur. Isi Foighel, formand for Kommissionen om hjemmestyre i Grønland

Jens Brøsted og H. C. Gulløv har i en artikel med titlen „Grønlandsk hjemmestyre på danske betingelser?“ i tidsskriftet Grønland nr. 7, 1976, beskæftiget sig med de foreløbige resultater af Hjemmestyrekommissionens arbejde og med formandens stilling i kommissionen. Artiklen er navnlig baseret på et foredrag, jeg har holdt i Det grønlandske Selskab i oktober 1976, og på den efterfølgende diskussion.

Jeg må straks erkende, at jeg ikke kan dele de hovedsynspunkter, der kommer til udtryk i Brøsteds og Gulløvs artikel, og at jeg mener, argumentationen i nogen grad er forfejlet. Derfor vil jeg gerne her knytte nogle kommentarer til artiklen.

Jeg skal af pladsmæssige grunde indskrænke mig til følgende 3 punkter: 1) påstanden om hjemmestyre som en gave (fra Danmark til Grønland), 2) påstanden om temmelig stor dansk politisk dominans i kommissionen og 3) påstanden om formandens ikke-uafhængige stilling, navnlig i spørgsmålet om udformningen af en råstofordning.

Betegnelsen „en gave“ om den kom-

mende hjemmestyreordning stammer oprindeligt fra Knud Hertling (i en artikel i A/G i efteråret), som også anvendte den på mødet i Det grønlandske Selskab, hvor også Lars Emil Johansen anvendte udtrykket („en ideologisk gave fra danske politikere til Grønland“) og fremhævede risikoen for, at hjemmestyret – på grund af „temmelig stor dansk politisk dominans i kommissionen“ – ikke ville blive „et rent grønlandsk produkt“. Synspunktet om hjemmestyret som en gave deles af Brøsted og Gulløv og indgår i deres argumentation.

Jeg må imidlertid erklære mig uenig i dette synspunkt.

Ønsket om hjemmestyre er et grønlandsk ønske. Det blev i første omgang behandlet af et rent grønlandsk hjemmestyreudvalg nedsat efter landsrådets ønske af Knud Hertling, og dette udvalg henstillede i begyndelsen af 1975, at der snarest blev skabt et formelt grundlag for gennemførelse af en hjemmestyreordning inden for rigsfællesskabets rammer.

Et sådant grundlag er hjemmestyrekommissionen, som blev nedsat efter af-

tale med Grønlands landsråd, nu i gang med at opstille, og det sker i nøje samarbejde mellem grønlandske og danske politikere.

Det er fra grønlandsk side i kommissionen blevet fremhævet, at kommissionens arbejde også må omfatte forslag til de nærmere regler og styrelsesordninger, der skal gælde på de områder, hjemmestyret overtager. Begrundelsen herfor er et ønske om, at der ikke skal opstå en slags tomrum, når hjemmestyre indføres, således at man skal begynde helt fra bunden med at udforme disse regler og ordninger, d. v. s. der skal være et grundlag, som hjemmestyret kan bygge på, hvis det ønsker det.

Kommissionen har imidlertid lagt vægt på – faktisk fuldstændig i overensstemmelse med, hvad Knud Hertling på mødet i Det grønlandske Selskab fandt „helt afgørende ... i hele hjemmestyrets tilblivelsesproces“ – at forslag hertil udarbejdes af landsrådet. Og det, der i praksis er sket, er da, som beskrevet i debatoplægget, netop også, at kommissionens forslag til f. eks. de nærmere regler om skolevæsenets indhold og styrelse er baseret på konkrete, gennemarbejdede forslag fra landsrådet.

På denne baggrund er det efter min bedste overbevisning ikke rimeligt at betegne hjemmestyreforslagene som en gave. De er, som det fremgår, et resultat af et samvirke, men direkte udsprunget af forslag fra Grønlands landsråd.

Lige så lidt er det berettiget at tale om dansk dominans hverken i kommissionens arbejde eller i dens sammensætning. Den består af 7 grønlandske og 7 danske politikere samt en formand, der

er udnævnt af regeringen, men i forståelse med landsrådet. Afgørende for, hvilke resultater kommissionen kan nå frem til, er de synspunkter, der kommer frem fra politikerne i kommissionen, og af dem er altså de 7 grønlandske og 7 danske, hvilket vist snarere må betegnes som ligelig og ligeværdig repræsentation end som dansk eller grønlandsk dominans. Formanden tæller ikke med, hvad synspunkter og dermed politiske resultater angår, og påvirker således ikke balancen i kommissionens sammensætning.

Formandens rolle, sådan som jeg ser den, er at tilrettelægge og lede kommissionens arbejde og omfatter desuden også en pligt til at fremskaffe alt relevant materiale, som er nødvendigt som grundlag for kommissionens overvejelser. Desuden skal formanden formidle samarbejdet i kommissionen, hvilket navnlig indebærer, at han – i det omfang medlemmerne ønsker det – skal medvirke til at udarbejde og fremlægge til stillingtagen i kommissionen skitser til løsning af de opgaver, kommissionen har fået stillet.

Formandens stilling – og hermed er jeg nået til den tredje påstand i Brøsteds og Gulløvs artikel – er altså den neutrale formidlers eller mæglers, og den er og må være upolitisk i den forstand, at formanden, i modsætning til de 2 gange 7 politikere, principielt ikke skal tage personlig politisk stilling til de fremlagte forslag.

Noget helt andet er, at jeg som formand naturligvis må tage politiske hensyn, for min opgave er jo netop at søge at forene politiske synspunkter i forslag, man kan samles om. Jeg skal lytte til

politikernes udtalelser, og jeg skal holde mig det kommissorium efterretteligt, som regeringen har givet kommissionen.

De politiske synspunkter afstikker visse grænser for de mulige resultater. Det gælder såvel de synspunkter, der direkte kommer til udtryk i kommissionen, som de synspunkter, der fremkommer andetsteds. Når således statsministeren under folketingets åbningsdebat gav udtryk for, at ejendomsretten til råstofferne i Grønlands undergrund ikke kan tilfalde særlige grupper i befolkningen, så må dette naturligvis ligesom andre politiske tilkendegivelser indgå i kommissionens overvejelser som regeringens synspunkt (som jo i øvrigt blev fremsat under en debat, der var rejst af to kommissionsmedlemmer).

En anden vigtig del af grundlaget for kommissionens overvejelser er de juridiske, herunder navnlig statsretlige, forhold, hvis relevans Brøsted og Gulløv anklager mig for at afvise.

Denne anklage, som især går på de juridiske aspekter af råstofproblemerne, mener jeg ligeledes at kunne tilbagevise.

Jeg har ikke alene indhentet udtalelser herom fra Statsministeriet, men har desuden, netop i varetagelse af min pligt til at fremskaffe relevant materiale til brug for kommissionens overvejelser, anmodet om responsa fra Peter Germer og

Ole Espersen i deres egenskab af professorer i statsret ved henholdsvis Århus og Københavns Universiteter. Disse responsa skulle foreligge til kommissionens planlagte møde i Godthåb i begyndelsen af februar 1977.

Jeg vil imidlertid gerne til sidst understrege, at udformningen af en hjemmestyreordning og af en råstofordning først og fremmest er et praktisk-politisk problem og dermed et spørgsmål om at finde en løsning, der tilgodeser ikke alle, men alle *fundamentale*, grønlandske og danske hensyn og interesser. (Og lad mig i denne forbindelse lige nævne, at det ikke, som hævdet af Brøsted og Gulløv, er *min* påstand, at det vigtigste hensyn er beskyttelse af de grønlandske samfund. Tværtimod er dette hensyn specielt fremhævet fra grønlandsk politisk side ved kommissionens første møde og er klart accepteret af de danske medlemmer).

Juridiske udredninger spiller naturligvis også en rolle og er en vigtig del af grundlaget for overvejelserne. De er imidlertid ikke eneafgørende for resultaterne, som først og fremmest vil være bestemt af den politiske afvejning af hensyn og interesser, som kommissionen er i gang med, og som efter min mening foregår på en måde, som såvel Grønland som Danmark kan være tjent med.